

Gotovo ste že slišali o Rdečem križu in kljub temu nekateri še ne vedo, zakaj je Rdeči križ potreben in kakšne naloge opravlja. Zato se v teh dneh mnogi vaščani ustavljajo pred lepaki, na katerih piše, da bo od 7. do 14. oktobra Teden Rdečega križa, in ugibajo. Saj so že slišali o Rdečem križu, toda kdo bi si vse to zapomnil, ko je toliko drugih stvari.

Res je, da je mnogo drugih nalog, zato se vsaj ta teden, enkrat v letu, bolj zanimamo za Rdeči križ in njegove naloge. Mnogi so že člani Rdečega križa, saj je razširjen skoraj v poslednji našo vas. Kdor še ni, pa naj v tem tednu pristopi. Ali more človek stati ob strani, ne da bi se vključil v to splošno koristno človečansko ustanovo?

Samo pomislite, kakšne naloge opravlja Rdeči križ! Drugi člen Zakona o Jugoslovanskem Rdečem križu pravi, da daje prvo pomoč ljudstvu ob elementarnih nesrečah, deluje za zavarovanje in izboljšanje ljudskega zdravja in sodeluje zlasti v borbi proti epidemijam (nalezljivim) in endemijam (v kakem kraju udomačenim) boleznim ter pomaga žrtvam vojne in elementarnih nesreč.

V letih po osvoboditvi je Rdeči križ delil mnoge podpore v obliki in hrani, zato so nekateri menili, da morajo biti le zato člani Rdečega križa, da bodo čim več dobili. To pa ne bi bilo pošteno. Res je, da je Rdeči križ dobival razne podpore od organizacij v inozemstvu, ker so nam pomagali kot po vojni najbolj opustošeni državi. Vendar se

Rdeči križ kot ustanova mora postaviti na lastne noge in lastno gospodarstvo, to se reče, mora zbirati, da bo lahko delil. Pravi smisel Rdečega križa je v medsebojni pomoči: prispevajmo vsi, da bo lahko dobil najbolj potreben. Kdo bo najbolj potreben, pa v naprej nihče ne ve. Gotovo bi bil vsak rajši, če ne bi rabil nobene podpore. Toda nihče ne ve, kdaj pride nesreča. Zato prispevaj in pomagaj, dokler moreš!

Člani Rdečega križa plačujejo članarino, ki pa ni tako visoka, da je ne bi zmogel vsak človek. Poleg tega zbirajo razna sredstva kot čistj dobiček raznih prireditelj. Zato sodeluj tudi pri tem! Čim več boste zbrali, tem več boste lahko najpotrebnejšim v svoji vasi razdelili. Pomagati potrebni, mar ni to najbolj človečansko delo?

Zato ne zamudite priložnosti v Teden Rdečega križa, ko lahko na raznih predavanjih zveš marsikaj o nalogah Rdečega križa, o raznih boleznih in kako se varovati pred njimi itd. Gotovo bodo tudi v tvoji vasi predavanja. Če ne, se zanimaj, zakaj jih ni in zahtevaj, da pride kak predavatelj. V vasi se je treba pomeniti o tej ustanovi in naj ne bo odraslega vaščana, ki ne bi postal član Rdečega križa. Pionirji in mladina od 18 let pa naj postanejo člani Podmladka Rdečega križa.

Razni vaški odbori Rdečega križa so si že napovedali tekmovanje v Teden Rdečega križa. Okrajni odbor pa je že pripravil nagrado za okrajnega zmagovalca v tekmovanju. Ne bi tudi vi bili veselili nagrade ali vsaj pohvale?

Skrb ljudske oblasti za zdravje delovnega človeka

1. oktobra so v radgonskem okraju začeli s fluorografiranjem (rentgenskimi pregledi) prebivalstva. To delo, ki bo predvidoma zaključeno v vsem okraju do 16. oktobra, opravljata dve ekipi. Fluorografiranje se bo opravljalo pod parolo »Skrb ljudske oblasti za zdravje delovnega človeka«. V pripravah pomagajo ekipama ljudski odbori in množične organizacije. Svet za ljudsko zdravstvo pri OLO Radgona pa skrbi, da bo pregledano čim več prebivalstva. Pregledi se vrše po predvidenem načrtu, ki so ga prejeli vsi KLO, in na rentgenski pregled mora priti vse prebivalstvo nad 15 let starosti.

-jh.

Lepo je biti v taki zadrugi

Mnoge zadruge imajo svoje slabosti, a poleg tega tudi uspehe. Vinogradniško zadruzo Vinski vrhovi so ustanovili leta 1946. Do danes je dosegla lepe uspehe. Ob ustanovitvi je stanje vinogradov bilo precej žalostno, zgradbe poškodovane, orodje pa delno uničeno. Danes ima zadruza svoj avtomobil, traktor in razne druge stroje. Ustanovili so že dva Doma igre in dela, kjer starši čez dan brez skrbi puščajo svoje otroke, saj imajo dobro varstvo in vzgojo. Letos so elektrificirali vasi Pavlovski vrh in delno tudi Mali Bebrovnik in so napeljali skupno 10 km električnega voda. V vinogradih so obnovili 36.000 trsov iz lastne trsnice ter nabavili 57.000 količev za vinsko trto.

Ob ustanovitvi so zadruzo najprej vodili stari borci za delavske pravice, bivši vinčarji s predsednikom tov. Petrom Struclom, poslanecem zvezne skušnice. Ko pa so se izsolali mladi kadri, so zadrugiški rekli: »Na mladini svet stoji.« in izvolili v odbor mlade zadrugiške s predsednikom Matijom Ratekom. Tudi ti uspešno vodijo za-

drugo. Zadruga ima take uspehe zato, ker se zadrugiški dobro razumejo med seboj in vsi skrbijo za njen napredek. K temu je brez dvoma mnogo prispeval poslanec Peter Strucl, s katerim so vsi zadovoljni, ker se zaradi svojega poslanstva ni nič prevzel, temveč opravlja vsa dela kot ostali zadrugiški. Zato so še ponosni nanj. Tudi stari zadrugiški, kot sta 75-letni Ritonja in Ivančič, opravljajo še vsa dela, ker pravijo, da znajo, da sedaj delajo za sebe.

Čeprav je letošnje leto bilo muhasto vreme, so zadrugiški uspeli obvarovati svoje vinograde pred peronosporo in oidijem. Zato se jim obeta dobra vinska letina.

Tudi birokratski aparat so odpravili, saj je v pisarni zaposlena z evidenco le ena oseba, vsi ostali pa delajo v vinogradih, na polju, pri živini in povsod, kjer je potrebno. Člani odbora niti predsednik nimajo nobene prednosti, temveč primejo za vsako delo, zaslužek pa obračunavajo po vloženem trudu. Zato uspehi ne izostanejo.

A. T.

Cena moke in kruha

Z ukinitvijo živilskih nakaznic se bo kruh in moka prodajal le v prosti prodaji. Kruh lahko kupujejo potrošniki ali samo za gotovino (denar) ali pa s popustom na živilske bone. Moko pa lahko kupujejo samo s popustom na živilske bone. Za moko in kruh je svet za blagovni promet vlade FLRJ določil naslednje enotne cene v prosti prodaji na drobno:

Pšenična moka 90%-ne mletve v žitnorodnih krajih 32 din za kg, v ostalih krajih 34 din za kg. Pšenična moka 80%-ne mletve v žitnorodnih krajih 44 din za kg, v ostalih krajih 50 din za kg. Kruh iz pšenične moke 90%-ne mletve v vseh krajih 30 din za kg. Kruh iz pšenične moke 80%-ne mletve v žitnorodnih krajih 40 din za kg, v ostalih krajih 45 din za kg. — Kateri krajji so žitrodni, bo določil predsednik Sveta za blagovni promet ljudske republike. Cena sladkorja še vedno pada in se prodaja v trgovinah že po 250 din za kilogram. Verjetno pa to ni že zadnja cena.

Uspehi KDZ Ljutomerskega okraja

Gospodarstvo kmečkih delovnih zadrug Ljutomerskega okraja je letos močno napredovalo, kar dokazuje razmah trgovine. Lansko leto so svoje pridelke rabili večinoma za sebe, medtem ko letos pošiljajo velike količine v delavske centre in tako znižujejo ceno. S tem pa se bo v mnogih zadrugah dvignila vrednost delovnega dne.

Letos od marca do septembra so KDZ Ljutomerskega okraja prodale samo preko trgovskega podjetja pri Zadrugi nem skladu za intervencijski trg velike količine svojih pridelkov, med drugim 10.637 kg razne moke, 9000 kg svežega in 540 kg suhega mesa, 8935 litrov vina, 2430 kg maščobe in nad 5000 kg raznih povrtnin. Za vse prodane stvari so v šestih mesecih prejeli 6.407.000 din, od tega samo v avgustu 1.877.000 din, kar kaže, da vrednost prodanih pridelkov v vsakim mesecem

narašča. Večina navedenih količin je bila prodana v prodajalnah Zadrugnega sklada Ljutomera, ki ima tako prodajalno v Guštanu, zadnje tedna pa tudi v Mariboru. Poleg tega so zadrugi prodajale svoje pridelke tudi drugim trgovinam in podjetjem. Precej so izvozile tudi v inozemstvo, zlasti konje, govedo, vino, les itd., za zar so dobile devize, za te pa so kupile kmetijske stroje.

V septembru se je prodaja še mnogo bolj povečala, saj zdaj pospravljajo jesenske poljske pridelke. Samo krompirja so zadruge prodale v tem mesecu okrog 60 vagonov delavskemu centru Trbovlje.

M. I.

Po štirih letih

Leto 1948 je radgonski okraj v tekmovanju pri gradnji zadrugišnih domov v Sloveniji in v vsej državi dosegel velike uspehe, saj so gradili hkrati 20 velikih zadrugišnih domov. To so bili veliki uspehi frontne organizacije, saj so frontovci s člani ostalih množičnih organizacij opravili več deset tisoč brezplačnih delovnih ur. Danes, po štirih letih živahne gradbene dejavnosti pri gradnji zadrugišnih domov, pa moramo ugotoviti drugačno stanje, ki ni v čast frontni organizaciji niti ostalim množičnim organizacijam. Bežen pregled po zadrugišnih domovih kaže, da radgonski okraj ni vreden tiste pohvale, ki jo je dobil pred štirimi leti.

Pri dograditvi in notranji ureditvi zadrugišnih domov so precej naredili v Plitvici, kjer se trudijo dokončati svoj zadrugišni dom, v Lutvercih, kjer so od vseh vasi v Apaški kotlini, napravili največ za svoj zadrugišni dom, na Rožičkem vrhu, kateri vaščani lahko trdijo, da jim je zadrugišni dom v čast in ponos ter v Galuškah in Kapeli. Zadnji čas pa je najbolj razgibano gradbišče zadrugiškega doma v Gornji Radgoni. Zadrugišni dom v Vidmu pa je v letošnjem letu tudi dobil svojo notranjo opremo.

Naprej pa ni kaj več za pohvaliti. Ponekod so zadrugišni domovi prav takšni, kot so bili pred tremi, štirimi leti. V Segovcih, Podgorju, Stogovcih, Črnici in Zepovcih so skoraj popolnoma pozabili nadaljevati že začete gradnje. V Radenci in v Velki pa je celo propadlo precej materiala, ki so ga imeli že pripravljenega za zadrugišni dom. Ena izmed osnovnih napak, da gradnje zadrugišnih domov ne gredo naprej, kot so bile začete pred štirimi leti, je v tem, da se ni dovolj upoštevalo materialne zmogljivosti, a še večja napaka, da so frontne organizacije popustile s svojim delom med članstvom za sodelovanje prostovoljne delovne sile. Saj so ponekod imeli material, pa niso gradili, da jim je propadal. Kjer so se pravilno lotili dela, so uspehi vidni in že uporabljajo zadrugišni dom v koristne namene.

WASHINGTON — V ZDA so sprejeli zakon o gospodarski in vojaški pomoči v tekočem finančnem letu. ZDA bodo prispevale tujini okoli 7,5 milijarde dolarjev, od tega nad 5 milijard za vojaške namene.

BONN — V Zahodni Nemčiji sedaj svet velike razprave o splošnih parlamentarnih volitvah v Vzhodni in Zahodni Nemčiji. Povod za diskusijo je dal vzhodnonemški predsednik. Zahodnonemški parlament je izjavil, da se zavzema za skupne parlamentarne volitve, vendar bi bile te lahko le pod mednarodnim nadzorstvom, poleg tega pa bi bilo še pred volitvami treba dopustiti tudi popolnoma svobodni promet med Vzhodno in Zahodno Nemčijo.

Kdo je odgovoren

V lendavskem okraju so 20. septembra pričela taborenja mladincev, ki se pripravljajo za častno službo v Armadi. Udeležba mladincev na taborenju ni povsem zadovoljiva. Največji uspeh so zabeležili v Turnišču, kjer vzgaja mladino eden izmed najbolj aktivnih komandirjev enot predvojaške vzgoje — Jože Kuzma. Že prvi dan taborenja je stalo v zboru nad 75 odstotkov vseh predvidenih mladincev. Mnogo slabša udeležba je bila na taborenju v Lendavi in v Dobrovniku. Tod se je prijavilo nekaj nad polovico mladincev.

Vzrok za slabo udeležbo tiči v nepravilnem odnosu odgovornih tovarišev do nalog izvenarmadne vzgoje mladine. Z izgovorom na pomanjkanje »avtoritete« prepuščajo vse dolžnosti organom vojnega odseka, ki so večkrat primorani, da sami kličejo izostankarje na odgovornost. Ali ni to naloga referenta za predvojaško vzgojo pri OLO in vojni referentov pri krajevnih ljudskih odborih?

Nekaterim tovarišem je treba povedati, da ne zadostuje samo denarna pomoč pri organizaciji taborenj. Krajevni in okrajni predstavniki oblasti so dolžni, da tudi moralno podprejo vojaško oblast pri vzgajanju naših mladincev. V Genterovcih, Dolini in v Gaberju so pozabili obvestiti mladince na taborenje in kraju taborenja. Posledica

za predvojaško vzgojo?

malomarnosti je dvodnevna zakasnitev mladincev na zbornem mestu. Renkovski predsednik in tajnik krajevnega ljudskega odbora sta celo pozabila na okoliščino vojnega odseka. Šele na opomin sta obvestila mladince o taborenju.

Premalo pomagajo množične organizacije, zlasti mladinska in Zveza borcev. Čeprav je izvenarmadna vzgoja mladine v njunih programih, se le redkokdaj pogovorijo o tej vzgojni nalogi na množičnih sestankih.

Oficirji naše Armade so priskočili na pomoč. Obiskujejo taborečo mladino in jo učijo uporabljati orožje proti morebitnemu napadalcu. Obnesle so se tudi vsakodnevne informacije o dogodkih v svetu in doma, ki jih nudijo mladincem v tovariškem razgovoru.

Prihodnji mesec bodo taborenja mladincev v Veliki Polani, Crensovcih in v Gaberju. Na vojnem odseku v Lendavi pričakujejo, da bo udeležba na teh taborenjih številnejša, kakor je bila v Lendavi in v Dobrovniku. Ljudski odbori naj si vzamejo za zgled Turniščane in Petišovčane, ki so poslali vse v poštove prihajajoče mladince na taborenja.

Preskrba v oktobru

V oktobru imamo precejšnje spremembe v garantirani preskrbi, oziroma je storjen korak k odpravi garantirane preskrbe. Živilske nakaznice so že odpravljene. Namesto živilskih nakaznic pa so potrošniki dosedanjega garantirane preskrbe prejeli prehranske bone v vrednosti razlike, ki jo bodo plačali za živila po prosti ceni.

Do 10. oktobra bodo vsi upravičenci prejeli tudi denarne industrijske bone za oktober in sicer: IR 365, IG 200, ID 265. Industrijski boni za III. četrtletje t. l. se ne bodo izdajali iz sledečih razlogov: V IV. četrtletju je določen prehod na nov plačilni sistem, ki bo v denarju obsegal sedanje datjave delavcem in uslužbencem v denarnih bonih. Delavci in uslužbenci bodo dobili za tekoče IV. četrtletje v mesecu oktobru industrijske bone, za ostale mesece pa denar. Ker so v tem letu že prejeli denarne bone za tri četrtletja, bodo s prejetjem bonov v oktobru in povečanimi plačili v novembru in decembru pre-

jeli za IV. četrtletje dodatek za industrijsko blago. Ker pa so boni za razaj, bi morali dobiti potrošniki sedaj še en celoten dolgovan četrtletni iznos bonov. Zaradi prehoda na novi plačilni sistem s povečanimi plačili pa to ni mogoče, kajti s tem bi se ustvarila takšna kupna moč, za katero ni ustreznih blagovnih fondov. Ker bi hoteli vsi kupovati industrijsko blago, bi nujno prišlo do znatnega skoka cen tega blaga.

Za prehod na prosto prodajo kruha moke, maščob in sladkorja so zagotovljene potrebne količine in naloga t. gov. razke mreže je, da pripravi zadostne zaloge teh živil, da se bo preskrba potrošnikov razvijala normalno.

CELOVEC — Predsednik avstrijske republike dr. Körner je ob svojem zadnjem obisku na Koroskem sprejel tudi slovensko delegacijo, ki mu je izročila zahteve Slovencev po enakopravnosti.

KARDELJ o reviziji mirovne pogodbe z Italijo

Na zasedanju Ljudske skupščine je toiv. E. Kardelj, zunanji minister FLRJ, odgovorjal na vprašanja poslancev o stališču naše vlade do revizije mirovne pogodbe z Italijo. Kakor znano, so tri zapadne velesile na prošnjo italijanske vlade izdale prejšnji teden skupno deklaracijo, v kateri se zavzemajo za revizijo mirovne pogodbe z Italijo, predvsem pa za sprejem Italije v ONZ, za možnost večje oborožitve Italije itd. Glede tržaškega ozemlja, o katerem so v Italiji nagnali največji vik, so zapadne velesile na stališču, naj se Rim sam pobota z Beogradom.

Edvard Kardelj je izjavil poslancem, da naša vlada še ni zavzela dokončnega stališča glede revizije, da pa se zavzema za to, da bi imela z Italijo čim boljše odnose. Kardelj je povedal,

da imamo z Italijo še vedno nerešena vprašanja glede povračila vojne škoda (reparacij), zaradi zapostavljanja Slovencev v Italiji in določitve končne mejne črte. Sem spada tudi vprašanje Svobodnega tržaškega ozemlja, ki si ga hočejo prilastiti Italijani, čeprav je že sedaj mnogo več Slovencev v Italiji kot Italijanov v Jugoslaviji.

Kardelj je dejal, da z ozirom na sedanj mednarodni položaj, Jugoslavija ne vztraja za priključitev celotnega tržaškega ozemlja, vendar pa nikakor ne more dopustiti, da bi se vse ozemlje priključilo k Italiji. »Najti je treba tretjo rešitev, tako tretjo rešitev pa je mogoče doseči, ako obe strani hočeta sporazum, to je, ako zares hočeta, da bi jugoslovansko-italijanski odnosi točili na novo pot«, je zaključil Kardelj.

Angleško-perzijski spor pred Varnostnim svetom

V ponedeljek se je pričela razprava pred Varnostnim svetom o angleško-perzijskem sporu glede nafte. Angleži upajo, da njihov korak pri Varnostnem svetu ne bo zaman. Sedaj je predsednik Varnostnega sveta naš predstavnik dr. Bebler.

Perzijo je ta korak spravil nekoliko v zadrego. Perzijsko delegacijo na zasedanje vodi dr. Mosadik, predsednik perzijske vlade in začetnik angleško-perzijskega spora. Perzijski opozicijski po-

slanci so izjavili, da se strinjajo z Mosadikov politiko in prišli polnoštevilno v parlament.

V Perziji pričakujejo, da bodo Angleži v slučaju neuspeha pri Varnostnem svetu skušali svoje interese zagotoviti z oboroženim posredovanjem. Več angleških ladij že sedaj kroži v bližini perzijske obale. Perzijske čete so v pripravnem stanju. Perzijski so celo zagrozili Angležem, da bodo spustili rafinerije v zrak, če napadejo.

ni obali Severne Koreje. Kot dokaz zato navaja, da je ob severnokorejski obali vedno več ladij Združenega poveljstva.

Mestni odbor Rdečega križa v Murski Soboti prireja v »Teden Rdečega križa« v ponedeljek, 8. oktobra 1951 ob 22. uri v dvorani mestnega kina.

AKADEMIJO Sodeluje med drugim KDZ Stefan Kovac. — Vstopnice se dobijo v knjigarni DZS. — Počastimo »Teden Rdečega križa« s polnoštevilno udeležbo! — Odbor.

ODPRTA JE RAZSTAVA DEL PISCEV IZ PRLEKIJ

V nedeljo, 30. septembra 1951 so v poročni dvorani Mestnega ljudskega odbora v Ljutomeru odprli razstavo del piscev in slikarjev iz Prlekije. Slovesnosti so prisostvovali javni in kulturni delavci. Domači pisatelj tov. Baukerc je v svojem govoru opisal zgodovinsko delo Primoža Trubarja za kulturno uveljavljanje Slovencev in delež domačih piscev in slikarjev na področju književnosti in umetnosti.

Med gosti je bil pevski zbor SKUD »Angel Besednjak« iz Maribora, ki je Ljutomerčanom zapel par priljubljenih narodnih pesmi.

Razstavno gradivo si je v prvih dneh ogledalo večje število domačinov in tujcev. Razstavljene so številne knjige in dela domačih pisateljev, rokopisi, zgodovinske razprave in umetniško izdelane slike pokrajinskih motivov ter dela starejših prlekških slikarjev.

Na Koreji zavlačevanje

Na Koreji še vedno ni prišlo do nadaljevanja pogajanj za sklenitev premirja. Delegacija združenega poveljstva, je predlagala, da bodo pogajanja nadaljevali le, če bodo severni Korejci sprejeli predlog, da se pogajanja nadaljujejo v vasi Songjoni, ki leži 10 km južno od Kesonga, in sicer med frontnimi črtami. Severni Korejci na ta predlog še niso odgovorili.

Radio Peking sedaj obtožuje Združeno poveljstvo, da pripravljajo novo izkrcanje svojih čet na zahodni in vzhod-

„Dalje nisem mogel vzdržati ...“

RAZGOVOR Z DRUŽINO, PREBEGLO IZ MADŽARSKE

Kako težka je taka ločitev od doma, v resnici se samo tisti, ki jo prežene. Sama predstava o tem ne pove dovolj. Prestati vse to pomeni mnogo več. Ločiti se od hiše, kjer si vzrasel, se igral v otroških letih, nasilno zapustiti dom, v katerem te je mati zibala v okorni zibki in ti pela preproste uspavanke; ločiti se od vsega, kar si v dolgih in težkih letih s krvavimi žulji pridobil in ustvaril; vse pustiti in kot preganjanca žival zbežati od doma. Tako je storil tudi Molnar Mikloš, kmet iz Atokhaze, ki je pred nekaj dnevi pobegnil z vso družino iz Madžarske v Jugoslavijo.

»Dve vojni vihari sta šli mimo mene in obe sem srečno prešle,« pripoveduje Molnar, »vendar kaj podobnega, kot v zadnjem času, se ni nikoli dogajalo z menoj. Nikomur ne želim tega. Živel sem v vednem strahu: zdaj, zdaj bodo prišli, me z vso družino spravili v vagon in nato odpeljali neznano kam. Iz okoliških vasi so vsako noč odvedli po pet ali še več družin. Že misel na to, da bi gledal, kako se stiskajo moji otroci, zaprti v kakih umazanih barakah, in čakajo, kaj bo z njimi, me je spravila v obup. Ne, tega ne bi mogel prenesti. Uvidel sem, da je bolje tvegati pobeg, pa naj se zgodi karkoli. Bolje tako, kot tista vedna negotovost in strah za družino. Dalje nisem mogel vzdržati ...«

PET KOKOŠI — IN 420 JAJC

Molnar nadalje pravi, da so v njegovi in sosednjih vaseh živali brez strahu pred izselitvijo le oni kmetje, ki so prisilskovali in nato ovajali prebivalstvo bodisi sovjetskimi agentom ali Rakosyjevimi pristajalci. Nekaj ljudi, ki se običajno priselijo v vas, stranjuje celotno prebivalstvo naselja. Družijo se s pripadniki AVO, ki dnevno obiskujejo naselja. Kamor pridejo, od tam ponoči gotovo preselijo nekaj družin.

To, že tako nevzdržno stanje postaja iz dneva v dan hujše. Poleg večnega strahu pred izselitvijo teži madžarskega kmeta strahotno visoka oddaja. Letošnja obvezna oddaja je tako visoka, da je ni mogoče izpolniti, kljub vsestransko izredno bogatemu pridelku. Molnarjev sosed poseduje 12 oralov zemlje. Nanjo ima predpisanih 3500 kg oddaje mesa in masti.

»Tudi sam,« nadaljuje, »sem s pomladjo dobil obvestilo o višini oddaje. Racunal sem, da bom še nekako za silo zmoget tako, da bo le nekaj ostalo zame in za družino. Toda prišlo je drugače. Do žetve so mi količino večkrat privili navzgor. Končno je prišlo tako daleč, da so mi v oddajni knjižici prečrtali vse prejšnje številke in predpisali novo količino. Petnajst oralov zemlje posedujem. Pridelal sem 6300 kg rži in pšenice. Res, tako obilne letine že dolgo ne pomnim. Toda oddati sem moral vse, niti za novo setev mi ni ostalo. Se bolj zanimiv pa je primer oddaje kokoši in jaje. Stalno jemanje kokoši me je privedlo tako daleč, da mi jih je ostalo pri hiši vsega pet. In od teh petih kokoši bi moral oddati samo v enem mesecu 450 jajc! Uvidel sem, da ne morem dalje; kolikor koli dam, nikoli ne bo dovolj. Sosedje smo se večkrat menili o teh rečeh in ugotavljali, da imajo sovjetski birokrati potrebo brez dna; nikoli jih ni mogoče do kraja napolniti. Seveda, prepričani smo bili vsi, da gredo vsi naši pridelki, žita, meso, mast, jajca in ostalo v Sovjetsko zvezo.«

Molnar Mikloš je skrajša mislil, da so vsemu temu vzrok krajevni funkcionarji, ki iz kakršnih koli razlogov počenjajo samovoljno take reči. Zato se je zatekel na okraj, k tajniku okrajnega partijskega vodstva. Toda ta ga je poglaval skozi vrata in se niti meniti ni hotel z njim. Čez nekaj dni po tem je prišel k Molnarju predstavnik krajevnih oblasti in mu povedal, da je nje-

govo nadaljnje bivanje v vasi le še vprašanje nekaj ur, kajti čaka ga izselitev.

V GOSTILNI PRODAJAJO »KULTURO«

Madžarski kmet nima le obveznih oddaj svojih pridelkov — zanj je tudi vse ostalo obvezno. Obvezno mora obiskovati »mirovna« zborovanja, razne propagandne sestanke, celo Rakosyjeve brošure in knjižice mora obvezno kupovati. Tako pravi Molnar, da je v vaški gostilni dobil pijačo le tisti, ki je zraven kupil brošure in knjižice, v katerih so nanizane vse vrste laži in klevet in hujškanja proti Jugoslaviji. Seveda, tudi slavošpevov o ruskem socializmu ni manjkalo. Običajno so take knjižice ponujali vsakomur s priporočilom, da jih mora sleherni državljani prebrati, da bo tako domel in spoznal visok kulturni nivo sovjetskih ljudi. Na raznih — seveda obveznih — političnih predavanjih, je padlo vedno več besed o Jugoslaviji. Razumljivo, da o tem, kako Jugoslavija ogroža »mir« v Madžarski in da je zato treba z jugoslovanskimi izdajalci obračunati.

O življenjski ravni madžarskih kmetov si ne upajo govoriti. Za sto kilogramov obvezno oddane rži dobi pridelalec izplačanih 58 forintov. Povprečni čevlji pa stanejo 400 forintov! Molnarjeva kmetija leži blizu meje, zato so mu vojaki in pripadniki AVO bili stalno v gosteh in nadzorovali vsak njegov korak.

ODLOČIL SEM SE, DA UTECEM...

»Nisem več mogel vzdržati v tem večnem strahu, da me lahko kadarkoli deportirajo neznano kam. Zato sem sklenil, da z ženo in s tremi otroki utečem v Jugoslavijo. To je pomenilo toliko, kot vreči življenje cele družine na kocko, ker so v poslednjem času ponovno pojačali stražo na meji. Poleg tega pa v obmejnih edinicah mrgoli sovjetskih oficirjev, ki nadzirajo madžarske obmejne enote. Toda dejal sem, da mi drugo ni preostajalo. Menil sem, da če se mi beg ne posreči, je še vedno bolje končati na žični pregradi kot pa kje v Sibiriji. 10. septembra ponoči sem tvegat. Z ženo sva vzelila dolgo desko, preko katere smo vlezli čez žične ovire. Ko sem desko položil čez žico, sem takoj ugotovil, da je prekratka. Toda izbere ni bilo, moral sem tvegati do kraja. Vrnili smo se, v nevarnosti, da me opazijo, vzel še eno desko in tako smo z veliko težavo vlezli po deski preko žice na drugo stran. Verjemite,« pravi, »mrliški pot mi je bil po hrbtu ob tem prehodu. Devet mesecev starega otroka sem nesel v naročju; najmanjši otroški jok bi nas lahko izdal in zapisani bi bili neizbežni pogubi ...«

Tako nekako konča svojo zgodbo Molnar. Človek ga poslušajo zaprepačen in skoraj nemogoče se mi zdi vse to. Toda resnica je taka. Sovjetska birokracija je privedla Madžarsko v tako stanje, da njeni državljani niti minute nimajo miru pred negotovostjo, kaj jim bo prinesel naslednji dan.

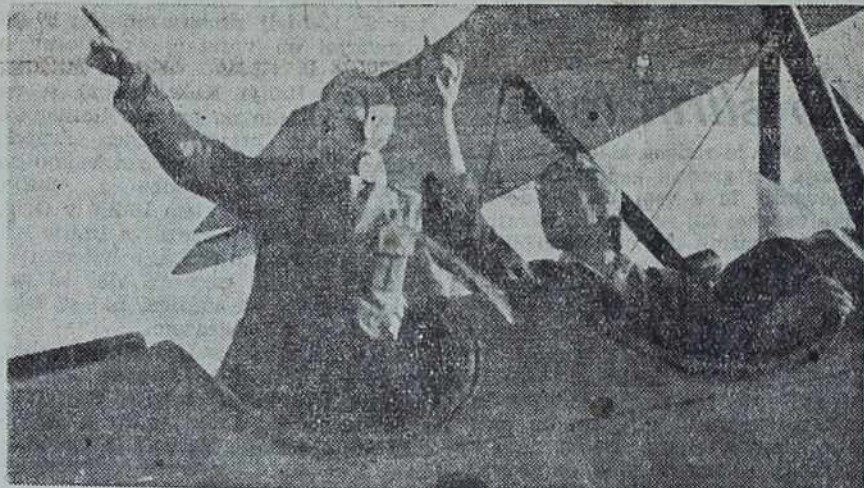
Padalci v Lakošu

Med lendavsko mladino je mnogo zanimanja za padalski šport, ki je poglaval prve korenine v padalskem klubu. Vanj se je vpisalo 68 mladincev in 4 mladinke.

Prve dni septembra so v Lendavi pričeli s padalskim tečajem. Vodil ga je tov. Lednik, padalski učitelj iz Murske Sobotice. Mnogi tečajniki so prvič videli padalo. Pripravljenost za obrambo domovine in veselje za padalski šport sta jih navdušila, da so s pozornostjo poslušali predavatelja, ki jim je vcepljal osnovno znanje, potrebno za skok iz letala. Poldrug teden je trajal tečaj z 58 mladinci in nekaj starejšimi člani. Potem pa

Kumpakom. Krožilo je visoko nad letališčem. Med gledalci je završelo. Vsi so gledali v krila letala, kjer se je pojavil znani akrobat Aleksič iz Ljubljane. »Kaj bo zdaj, ali bo padel na tla?« so se spraševali posamezniki, ki so prvič videli »umetnika« v zraku. Aleksič ni strahopetec! V začetku gledalcev je mirno plaval z letalom in naposled pristal pred osumplimi očividci te nenavadne značne predstave.

Medtem, ko so gledalci zrl v visoko letočo jadrilico »Jastreba«, ki je izvajala »lopinge«, si je na letališču oprtala padalo Julika Tivadarjeva, mlada lendavska padalka. Pri sebi je imela družbo mladincev, ki so čez nekaj minut prvič

V nedeljo, 23. septembra je bil na letališču v Lakošu pri Lendavi velik letalski miting. Sodelovala so tri motorna letala in jadrilica.

Zbralo se je okrog 3000 gledalcev iz vseh prekmurskih krajev in sosednje Hrvatske.

Prva je zdrsula po prostornem letališču »Trojka« letalo domače konstrukcije. Z njo je poletel v značne višave tov. Grobler, zastopnik letalske Zveze Slovenije. »Trojka« je otvorila letalski miting.

Zabrnili so motorji in že se je dvignilo letalo »Po 2« s pilotom Francem

pohiteli pod nebo in pod letalom odprli padalo.

Mladi pilot Lola se je s svojim pomočnikom Bogoljubom vkrcal v transportno letalo »C 2«. Starter dvigne rdečo zastavico. Letalo se je dvignilo z živim tovorom.

Spodaj pod Lolovim letalom je nastala mučna tišina. Tisoče oči je zrl v ptico, ki je brnel v zraku. Tisoče src je pričakovalo... Glej pliko pod letalom! Prvi je odskočil... pada... pada... čedalje hitreje se bliža osumplim gledalcem... odprl je padalo... sunek... in že plava po zraku živ

voril kratko. Ker se je odpravljaj na polje, ga nisem smel predolgo zadrževati, vendar sem moral potolažiti svojo radovednost. Zato sem mu povedal, kaj mi je rekel oni kmet v Mostju in ga vprašal, kaj reče k temu.

»Verujem mu, da njegovemu sadnemu drevju škropivo ne pomaga,« se je skrivnostno nasmešnil. »Njemu in njemu podobnim ne bo nikoli pomagalo, dokler ne bodo verjeli, da res pomaga.«

»To pa je čarovnja!« sem se začudil. »Morda čarovnja, ki pa je čisto preprosta,« je nadaljeval. »Kdor ne veruje v moč škropiva, škropi površno. Zato ne more pomagati... Če pa se škropivo dobro pripravi in z njim temeljito poškopri, pa pomaga. To sem se sam prepričal in to vam dokazuje moj sadovnjak. V tem je čarovnja.«

Ko sem se bližal Dobrovniku, je moja pozornost pritegnil hrib nad vasjo. Od Lendave sem nisem videl hribov in ta je precej drugačen kot lendavski.

Najbolj so me zanimali vinogradi. Sicer nisem vinski bratec, kakšen kozarček pa ga le rad večkrat zvrnem. Saj celo zdravnik pravi, da kozarček ali pa dva ne škoduje. Da je vino škodljivo, če ga človek pije na litre, pa vedo celo pijanci, kadar so trezni; in sicer škodljivo za želodec in glavo, povrhu pa še za denarnico, če nimas lastnega vinograda.

Oh, da, vinogradi! Pa ti dobrovniški niso nič kaj podobni lendavskim, niti niso tako lepi. Podobni so raztrgani suknji, iz katere štrlijo krpe na vse strani. Lendavskega pa lahko primerjaš

Cretoče koprive z obmurskih vrtov

Nehote sem v Odrancih naletel na bojevito Mudrovo Julko, ki me v kletavosti znatno prekaša. Bi se kaj pomenil z njo, če ne bi postavljala vse na glavo. Tako pa sem srečno pobegnil, še predno me je prepračila, da jaz nisem več jaz. Tako podjetno namreč zna prepričevati, da drugi delajo narobe, le ona prav.

V Dolgovaških gorah me je pogostil Lazarjev Janez. Dobro se bile klobasice, a še boljši Janez, ko me je po šesti pospravljeni še vedno silil: »Le vzemi, stric, saj so poceni! Zadostuje, da se z drogom, ki ima na koncu železen kavelj, pripilazim k menzi Proizvodnje nafte, ga potisnem skozi odprto okno in lovim klobasice, kot moj sosed ribice na trnek. Hahaha, pa bova jedla!«

Za dolgo pot sem se hotel založiti s kruhom. V Doljni Lendavi sem stopil v pekarno. Postregli so mi s črnim. Bil bi z njim kar zadovoljen, če me ne bi zmešale lendavske gospodinje, ki so prosile boljši kruh, takega, kot je bil včeraj. Pek jih je tolažil: »Odpustite jim (mlinarjem), ker pozabljajo na mešanje moka!« Smo pač žrtve sil, ki nam dajejo moko.

Iz Dolnje Lendave sem jo mahniti naravnost v Gornjo Lendavo. Morda še marsikdo ne ve, da imamo v Prekmurju dve. Hotel sem si oddahniti v gostilni, ki jo ima v socialističnem zakupu Alojz Kreft. Pa me je zmotila neka gostinska kontrola, baje iz Murske Sobotice. Ne vem, če sta res bila kontrolorja, ali pa v pijanosti nista vedela, kdo sta. Le to vem, da kontrole nista mogla narediti, zato se je po njunem odhodu gostilničar zadovoljno smejal, ker bo lahko še naprej prodajal »spirerije« po 30 din in žganje po 400 din.

Gostilničarji v Gornji Lendavi so sploh posebnega tipa, kar me je prepričal še Alojz Marsik, ko sem pri njem iskal prenočišče. Ne rabijo prenočevalcev, čeprav imajo sobe, in ne rabijo abonementov. Morda pa so jim gostilne le za razvedrilo, namreč gostilničarjem.

S prenočišči in stanovanji je v Gornji Lendavi sploh križ. Poleti se pre-

Na svidenje, Bosna!

Včeraj je Prekmurska brigada ves dan počivala, oziroma se odpravljala. Čas njenega dela je potekel. Častno je izpolnila svojo nalogo, zato se brigadirji ponosno vračajo. Njihov ponos in veselje sta opravičena, saj imajo sedem udarnikov in 40 pohvaljenih. Brigadirji stoje v vrstah. Komendant Tone deli diplome in značke udarnikom in pohvaljenim.

Marija stoji pred vrsto. V njenem

človek, pripet na belo padalo. Gledalci bi mu najraje segli v roko...

Tako je skočilo 43 lendavskih, 22 soboških in 7 mariborskih mladil padalcev. Vsak je trikrat poskusil srečo v zraku — vsi so prav dobro in odlično prestali smeje podvige. Dobili so značke padalca C kategorije. Najboljši: Julika Tivadarjeva in Juže Zupanc iz Lendave ter Ernest Novak in Franc Mataj iz Sobotice so postali športni padalci. Zastopali nas bodo na republiških tekmovanjih.

Čveto Sinkovec, republiški inštruktor v padalstvu, je skočil iz višine 1000 m s prostim padom. Odprl je padalo 150 m nad letališčem.

Za vedro razpoloženje med gledalci je poskrbel letalec Krumpak s šaljivo točko »Polet kmeta«. Gledalci so se mu iz srca nasmejali in ga navdušeno pozdravljali.

Ob robu našega skromnega poročila o prvih podvighih lendavskih padalcev se spomnimo soferja Kovača, predsednika kluba Stefana Kardoša, učitelja Lednika in predsednika okrajnega odbora Ljudske tehnike v Lendavi, ki so največ pripomogli, da je zanimiva letalska prireditel v propagandnem in vzgojnem pogledu dosegla svoj namen.

novi lični suknji, zato ga je veselo pogledati.

»Zakaj pa ne zasadite vsega hriba z vinogradi?« sem po kratkem uvodu vprašal moža, ki se je s koso vračal z žetve.

»Z vinogradi? Kje pa bo rastel kruh?« mi je postavil vprašanje, preden mi je odgovoril.

Vino ima visoko ceno, pa bi ga prodali in kupili kruh,« sem mu razlagal svoje mnenje.

»Naše ne, naše vino je dobro le za nas in še za »Marke«, kadar v gostilni ne dobijo boljšega.«

Saj bi lahko pridelovali boljše vino, Zakaj pa imate le šmarnico? Če v lendavskih gorah raste tako dobro vino, zakaj pri vas ne bi? sem mu zastavil ostro vprašanje. Saj se tudi jaz razumem nekaj na vino in vinograde.

Lendavski hribi so bolj sončni in pravijo, da je tudi zemlja drugačna. Jaz ne vem,« se je hotel opravičiti. »Pa čeprav bi bilo to res, bi pri nas lahko pridelovali mnogo boljše vino, kot ga imamo sedaj. Toda so težave. Lendavski vinogradniki nimajo toliko njiv, zato imajo več časa za delo v vinogradih. Naši kmetje pa imajo vinograde le za dodatke in pridelujejo vino le za lastne potrebe. Le v sili kar prodajo. Zato pravijo, da je za njih šmarnica, ki ne zahteva toliko dela, tudi dobra. Saj je močna in je ne rabiš mnogo, da se je nalezesh, mi je razlagal.

»A, vi piete zato, da se nalezete?« sem se začudil.

noči še pod kozolcem — ampak pozimi. Bog se usmil, če bi moral tam dalj časa živeti! Mihael Seruga zahteva za dvosobno družinsko stanovanje (ki pa niti ni prvovrstno) 1500 din mesečno, pa še to v masti, pšenični moki ali drugem blagu. In še če bi dobil stanovanje. Krojač Edmund Recek je zastopil prošil prostore, kjer je včasih bila pisarna KLO. Organist in župnik sta se uprila, češ, da so ti prostori potrebni za pevske vaje cerkvenega pevskega zbora, čeprav so ti prostori last KLO, v župnišču pa imajo dovolj prostora za pevske vaje.

Ojoj, to pa je že preveč! V Sejančih pri Tomažu hočejo biti vsi zadržniki kovači. Pa ne zato, ker bi bil ta poklic najlažji, temveč ker dobro nese. Le pomislite, če je lahko kovač Petek v enem dnevu, ko je delal za zadrugeto, zaslužil 10 (deset) delovnih dni, zakaj ne bi lahko še ostali zadržniki. Ker pa na polju ne morejo, bodo pač postali kovači. Morda bodo kmečko delovno zadrugeto prelevili v kovaško.

V Runeču pa sem se seznanil z novim načinom vzgoje. Iz svoje mladosti se namreč kaj podobnega ne spominjam. Ko je desetletni fantič ukradel uro, so ga starši zagovarjali, namesto da bi ga primerno kaznovali. Če ga bodo tako vzgajali naprej, bo iz njega še kdaj zrasel »pošten« državljani.

Bomborhom bomborhom, me je zmotilo v prekmurskih Križevcih. Prislulnil sem. Sluga krajevnega ljudskega odbora je razglašal, naj verniki pridejo jutri ob pol enajstih v cerkev, kjer bo velika služba božja, na katero pride sam ameriški škof...

»Primojdunaj, tu pa so prekršili ustavo!« me je pogrelo. »Kako sme KLO odločati o cerkvenih stvareh in ukazovati vernikom, naj gredo v cerkev? Mar ne vedo, da je cerkev ločena od države? Pa bo spet kdo kričal, da se ljudska oblast vmešava v cerkvene stvari. Da le ameriški škof tega ne bi zvedel!«

sru je radost, čeprav ni gradila proge zaradi diplome. Komendant Marija stoji v vrsti in z znakom na prsih. Brigada ploska in ji čestita.

Prekmurci se poslavljajo od Beograđanov. Plavo dekle z debelimi kitami nekaj zapisuje. Zapisuje si naslov tovariša, s katerim sta skupaj vozila vagonček Hitro sname s prsi svoj znak.

»Vzemi in hrani ga!« Prijateljstvo z gradbišča ostane v srcu, kot prijateljstvo iz borbe.

Jovo, Mirko in Franc si krepko stiskajo roke za slovo. Odhajamo.

»Zelim vam srečno pot!« kliče nadzornik Milan Maksimović.

V vagonu smo. Pogled nam je zajel široko bosansko polje.

»Na svidenje trasa! Delali in hoteli smo, da bi bila čim prej gotova in čim lepša. Klevetali so nas, govorili, da smo na prislilnem delu, da umiramo pod krampom, da smo lačni... Na svidenje Bosna! Vrnili se bomo. Se je treba graditi!«

Tako je krenila s proge Banja Luka — Doboj srednješolska brigada. »Stefan Kovača«, zadnja brigada iz taborišča Edvarda Kardelja. Kljub slabim fizičnim, kljub temu, da brigadirji niso bili vaeni dela, je bila zelo dobra in je žela velike uspehe. Delala je na nasipu. Zemljo je dovažala kilometer daleč. Izpolnila je vse naloge, vrnila se je dvakrat udarna.

Brigada »Stefana Kovača« je bila letos že šestič na delu. Se vedno se je vrnila udarna in s tem izkazala čast prvoborcu za pravice prekmurskega ljudstva Stefanu Kovaču.

»Zakaj pa drugo? Če spišes pol litra, se čutiš močnega; če je spišes liter, pa si v rožah in pozabiš na vse skrbi.«

»Drugi dan pa te glava boli,« sem dodal, ker mi njegovo razlaganje ni uga-jalo.

»Saj nismo vsi taki. Povedal sem le star zagovor vinskih bratcev, ki tako opravičujejo svoje pijančevanje,« je popravil.

»Zato pa rečem, da bi lahko pridelovali boljše vino. Sami bi pili boljšega, saj ste ga gotovo tudi vi vredni, če so ga tisti, ki ga sami ne pridelujejo. Če bi ga imeli preveč, pa bi ga lahko prodali, saj dobro vino gre vedno v denar,« sem ga poskušal prepričati o svojem mnenju.

»To pa, to. Saj je moj oče večkrat pripovedoval, da so včasih tudi na našem hribu gojili žlahtno vinsko trto. Pa jo je peronospora ob prvem napadu še pred prvo svetovno vojno uničila. V sili, da vinogradi ne bi popolnoma izgubili, so si pomagali s šmarnico. Sedaj pa je tako ostalo. Ljudje so se navadili na šmarnico in le redki jo poskušajo zamenjati z žlahtno trto. Sicer pa je pridelek šmarnice večji in bolj zagotovljen,« mi je razlagal.

»To že verujem, kolikor se razumem na vinski trto,« sem mu pritrdil. »Toda šmarnica je trup, žlahtno vino pa, če ga pijes pametno, je kot bel kruh — dobro je in telesu koristno.«

Moral je sva se ločiti, ker sva se prišla v vas in je zavil v stransko ulico.

Dalje prihodnja

I. Kopač:

Od Lendave do Sobotice

Sklenil sem izkoristiti dopust za potovanje v Mursko Sobotico. Ker avtobusne in vlakovne zveze niso ugodne, sem sklenil potovati s kolesom. S kolesom me je mikalo tudi zaradi tega, ker sem upal na ugodno poletno vreme in bi spetoma lahko obiskal znanca. In na koncu koncev, imel sem čas. Pri počasnem potovanju pa lahko vidim mnogo več, kot če hitro zdrvim z vlakom ali avtobusom. Se vedno rad ogledujem in opazujem naša polja, čeprav sem zadnja leta postal tovarniški delavec.

Odpravil sem se jasnega poletnega jutra. Ker se mi ni bilo bati dežja, sem vozil počasi in ogledoval nasade jablan ob cesti, pa tudi po bližnjih sadovnjakih. Drevje se suši; celo na mladem sadnem drevju je bilo opaziti suho vejčevje, kot znake počasnega umiranja. Sovražnik naših sadovnjakov, ameriški kapar, pustoši po njih. Ali res ni nobenega obrambnega sredstva pred njim? Gospodarji škropijo z različni škropivi...

»Prav vse nič ne pomaga,« mi je odgovoril na moje radovedno vprašanje nek mož v Mostju. »Že leta škropimo, drevje pa se le suši. Nekateri privijo, da se suši prav zaradi škropljenja,« je dodal počasi.

»Morda imajo prav,« sem podvomil.

»Tudi jaz rečem, da je škoda denarja, ki ga dajemo za škropivo... Pa oblast zahteva, zato moramo,« mi je razlagal.

Ko sem vozil skozi Genterovce in naprej proti Kamovcem, sem še vedno razmišljal o njegovih besedah. Pravijo, da škropivo uniči ameriškega kaparja. To sem že mnogokrat slišal, pa tudi čital. Praksa pa kaže drugače, kakor mi je mož pojasnil. Kdo ima torej prav: strokovnjaki, ki priporočajo (ali tudi silijo) škropiti sadno drevje, ali kmetje — sadjarji, ki se temu upirajo? Vsaki imajo svoje dokaze, jaz pa nobenih. Zato sem menil, da je najbolje, če se ne bom vtikal v te stvari in prepustil vso zadevo tistim, ki so za to plačani in nim, ki jim ameriški kapar povroča škodo.

Ozira se okrog sem v Kamovcih opazil lep sadovnjak, kjer ni bilo večjih vidnih znakov pustošenja ameriškega kaparja. Ta je pritegnil moje zanimanje, zato sem stopil s kolesa. K sreči sem na dvorišču opazil gospodarja. Približal sem se mu in ga vprašal, kako brani svoje sadno drevje pred ameriškim kaparjem, ki nikjer ne prizanaša.

»S škropivom se uspe ameriškega kaparja zelo omejiti, če že ne uničiti, posebno pri mladem drevju,« mi je odgo-

IZ OBMURSKIH KRAJEV

Nova žaga, garaže in delavnica

Letos spomladi so v Lendavi dogradili poslopje okrajne žage, v katerem že poje cirkularka. Poslopje je na mestu, kjer je stala primitivna žaga s pokvarjenim gaterjem.

Pri gradnji je pomagalo podjetje za proizvodnjo nafte z gradbenim materialom. Stroške gradnje v znesku 300.000 dinarjev je plačal Okrajni ljudski odbor v Lendavi iz svojih proračunskih sredstev. V obratu, ki je vreden dva milijona dinarjev, razražajo dnevno 10 do 15 kubičnih metrov hlodovine. Maloštevni kolektiv ima polne roke dela. Razna podjetja in ustanove so jim pripeljali nad tisoč kubičnih metrov hlodovine, večkrat pa se oglašijo tudi privatniki z naročilom za žagarsko delo.

Pri lendavskem prevoznem podjetju dograjujejo prostorno garažo za osem kamionov in delavnico s petimi prostori. Gradijo z investicijami Okrajnega ljudskega odbora v Lendavi. Vsa dela pri prevozu gradbenega materiala in ostala nestrokovna težaška dela so opravili člani kolektiva prostovoljci.

O požrtvovalnem kolektivizmu prevoznega podjetja bomo še spregovorili v eni prihodnjih števil.

40 novih šoferjev

V kratkem bodo v avtomoto družstvih Radgona in Kapela imeli šoferjske izpite, na katere se pripravljajo okrog 40 tečajnikov. To bo nov kader za motorna vozila, katerega rabimo vedno več predvsem po naših delovnih zadruhar. Zato v zadruhar ustanavljajo tudi nove klube ljudske tehnike. Pred kratkim so postavili iniciativne odbore v KDZ Lutverci, Apače, Stogovci, Podgorje in Rožični vrh.

Zadružniki KDZ Trate so ugotovili

Nedavno so zadružniki Kmečke delovne zadruge Trate v radgonskem okraju imeli svoj izredni zbor, na katerem so kritično ocenjevali pomanjkljivosti v zadruhi in ugotovili osnovne vzroke, zakaj je zadružno gospodarstvo tako slabo. Vzrokov za to je več. Glavno napako so storili že ob ustanovitvi pred dvema letoma pri izbiri vodstva, ki ni izpolnjevalo svoje odgovorne naloge. Danes je obdelovanje zemlje mnogo slabše kot je bilo ob ustanovitvi. Vzrok temu je slab in neorganiziran sistem dela, ki se nanaša le na urno delo, zato lenuhi vzivajo iste koristi kot marljivi zadružniki. Zdruga, ki meri nekaj nad 80 ha površine z nad 30 ha njiv, ima polovico ogrožene njivske površine. V pomladanski setvi obdelane njive so ostale po večini nepognojene, a gnoj trohni na gnojiščih. Krompir so posadili nepozno, kakor tudi koruzo in še tega niso okopali.

Prevladovalo je mnenje celo pri članih upravnega odbora, da je treba prvo obdelovati ohišnice in šele potem zadružne njive. Ohišnice so po večini prevlekle in so eden osnovnih vzrokov, da se zadružniki odtegujejo delu na skupni zemlji. Letošnji pridelek sena je zadružno vodstvo odprodajalo, kmalu pa jim bo primanjkovalo krme za 50 glav živine.

KDZ Trate, ki ima vse pogoje za obstoj in dober gospodarski napredek, zasluži vso grajo ter je treba odgovorne člane upravnega odbora in posamezne saboterje v zadruhi klicati na odgovornost. Pošteni zadružniki so tudi o razpolagljivosti zadružne imovine izrekli svoje mnenje in zahtevali, da se dokončno napravi red in pokliče krivce takšnega stanja na odgovornost.

Na zasedanju so se tudi pomenili, da bodo upravo krajevne gostilne predali kmečki delovni zadruhi »Edvard Kardelj« v Apačah. S 1. oktobrom pa bodo še ustanovili krajevno pekarno in mesnico pod vodstvom omenjene zadruge. Tako bo kmečka delovna zadruga vodila tudi krajevno gospodarstvo. —jh

Padalski tečaj v Gornji Radgoni

Mednarodni letalski zlet v Lescach pri Bledu je tudi gornjeradgonske mladince vzpodbudil za padalski šport. Okrajni komite LMS Radgona je s pomočjo Okrajnega odbora ljudske tehnike organiziral tečaj, ki je trajal od 10. do 22. septembra ter ga je obiskovalo 9 mladincev. z uspehom pa ga je končalo 7. V tem času so predelali teorijo padalstva, vaje v skokih iz letal pa bodo imeli v Dolnji Lendavi. Radgonačanom je pri tem tečaju pomagal tudi aeroklub iz Murske Sobotice.

Radgonaški mladinci in mladi tehniki iz Okoslavca ter Vidma pa so se oddolili, da bodo ustanovili lasten aeroklub in ustvarili podlago za letalski šport. —jh

Manever protiletalske zaštite v Dobrovniku

Sredi septembra je bil v Dobrovniku velik manever mobilnih enot protiletalske zaštite in prostovoljnega gasilstva. Sodelovalo je 250 vaščanov in sosednjih gasilcev.

Po danem znaku za letalski napad so stopili v akcijo člani kemične, sanitetne, varnostne in reševalne službe. Devet gasilskih četi je odhitelo na mesto požarov in reševalo človeška življenja ter imovino. Tudi s strupenimi plini so imeli opravka.

Mađarsko prebivalstvo Dobrovnika je z zanimanjem opazovalo nastopajoče in z discipliniranim zadržanjem pripomoglo k uspehu manevrske akcije. Pogrešali so le požrtvovalnost krajevnega vodstva protiletalske zaštite, ki se ni pobrigalo za pravilno razporeditev nastopajočih enot in je vse naloge pri pripravi prepuščilo okrajnemu vodstvu. Posamezniki so se odzvali le na pismena vabila k sodelovanju.

Naši čitatelji pišejo...

Pa so le dočakale...

Ze pred dvema mesecema so ljutomerski volivci na svojem zboru sklenili, da je v mestu treba odpreti zadružno trgovino s poljskimi pridelki. Gospodinja pa so si to želele že od pomladi, ko so slišale, da po nekaterih mestih take trgovine prodajajo ceneje kot ostale. Vendar se takrat za njihove želje ni nihče dovolj zanimal. Še po sklepu zboru volivcev se je zadeva počasi bližala uresničitvi. Mestna stanovajska komisija je skoraj dva meseca iskala primeren prostor za prodajalno. Končno so ga le našli in so z muko preselili Elektropodjetje v drug lokal, da bi se v tega vselila zadružna trgovina.

Ljutomerske gospodinjice se sprašujejo, kako to, da je v mestu dovolj prostorov za tri slaščičarne, ko je pred vojno bila le ena, za zadružno trgovino pa ga tako dolgo ni bilo. Mnoge gospodinjice so se morale včasih vračati s praznimi košaricami, ker na trgu ni bilo dovolj povrtine. Prinašali in dovažali so le privatniki in ker je bil trg po navadi slabo založen, so lahko zahtevali pretirano visoke cene. Še bolj čudno pa je to, da je istočasno po nekaterih kmečkih delovnih zadruhar (Radoslavci, Logarovci, Bolehnečki itd.) gnala povrtina, ker trgovsko podjetje Zadružnega sklada ni moglo vsega pokupiti in poslati na trg v Guštanj in Maribor. In to le zaradi tega, ker v Ljutomeru tako dolgo niso mogli najti primerne prostora za prodajalno. Z novo prodajalno bo odpadlo mnogo gozdnarstva Ljutomerskih gospodinjic in skrbi zadrug, kam poslati svojo povrtino.

Čudne cene v ljutomerskih mesnicah

Ljutomerske gospodinjice se že dalj časa razburjajo nad mestnimi mesnicami zaradi cen, ker so uvedli neko čudno enakost pri prodaji mesa. Odkar je meso v prosti prodaji, so cene govejega mesa enake telečjemu in sicer po 160 din za kilogram. Enako pa se prodaja tudi drobovina po 160 din za kg. Ljutomerske gospodinjice pravijo, da v svojem življenju še niso videle take svojstvene enakopravnosti pri cenah mesa. Mar ni čudno, če je cena naj-

Iriglav-Mura 0:3

Ni nobena skrivnost, da moštvo Mure v jesenskem delu prvenstva na tujih igriščih nabira točko za točko in je nevaren nasprotnik tudi boljšim klubom. Tudi nedeljska tekma, katero je odigralo moštvo Mure v Ljubljani proti Triglavu, je to potrdila.

Rezultat je vsekakor preizek, saj je moštvo Mure ves čas igre, posebno pa v prvem delu, bilo popoln gospodar na igrišču. V začetku so Sobočanci pritisnili moštvo Triglava na njihovo polovico igrišča in stalno tako rekoč oblegali njihova vrata. Da so pa v tem času dosegli le en gol, je pripisati napadalni vrsti, ki ni znala žogo večkrat

spraviti v mrežo; pa tudi obramba Triglava je bila uspešna in je požrtvovalno odstranjevala nevarnosti. V drugem delu igre je moštvo Mure doseglo le dva gola, vendar je to premalo za tako očitno premoč na igrišču. Čeprav je moštvo Mure zelo dobro zaigralo v polju, to ni bilo prikazano v golih. Tekmo je vodil sodnik Catež iz Kranja.

Vse tri preostale tekme, kolikor jih mora še igrati moštvo Mure, jih bodo igrali na domačem igrišču. Nasprotnikov ni za podcenjevati, vendar pa ljubitelji nogometa upajo, da bodo Mura, tudi na domačem igrišču prikazali igro, ki so jo dali v Mariboru, Celju in Ljubljani. V nedeljo bo gostoval v Murski Soboti ljubljanski Krim, ki je nevaren nasprotnik tudi boljšim klubom in je že marsikomu zmešal račune. Zato bo tekma zanimiva.

Pridelovalci sončnic že prejemajo olje

Letos so bile sončnice prav lepe. Večina pridelovalcev je že pospravila cvetne glave s semenjem. Treba jih bo še uluščiti in seme posušiti, nato pa jih bodo zamenjali za jedilno olje in pogache. S 1. oktobrom so kmetijske zadruge že pričele odkupovati letošnje seme sončnice in ga plačujejo z oljem in pogachi. Za 100 kg sončnic dobi pridelovalec 10 kg jedilnega olja in 15 kg pogach. Nekateri pridelovalci bodo letos prejeli prav lepe količine jedilnega olja, kar jih bo vzpodbudilo, da bodo prihodnje leto posejali še več sončnic. Tudi cvetne glave so dobro krmilo za prašiče in živino.

Nekateri pravijo, da je precej dela z luščenjem sončnic. Res je otepanje s palico zamudno. Zato si je podjel kmet Dolensek, doma blizu Mokronoga, pomagati na drug način. Na svoji cirkularki je namesto cirkularne plošče namestil lesen kolobar, ki ga je izrezal iz 5 cm debele bukovne deske. Ta kolobar je na koncu izrezal in naredil nekeake zobe. Ko se kolobar vrtil, brusil glave sončnic in jih hitro luščil.

Nafta-Železničar (Mrb) 2:3

Mariborčani so pripravili Lendavčanom že tretje neprijetno presenečenje. Na domačem igrišču so morali Naftaši priznati, da so Mariborčani boljši. Čeprav je moštvo Nafta v prvem delu igre že imelo tako rekoč zmago v žepu, se je v drugem delu igre bojna sreča menjala in so Mariborčani dvakrat stresli njihovo mrežo. Uspeh Železničarja je vsekakor precejšnje presenečenje.

Zmagovalci nedeljskega srečanja

Preteklo nedeljo je bilo v Ljutomeru tekmovalje v lahki atletiki in športnih disciplinah med sindikalnimi podružnicami OLO štirih obmurskih okrajev. Tekmovali so v počastitve 10. obletnice ustanovitve naše Armade.

Rezultati tekmovalja v posameznih disciplinah:

Tek na 100 m — moški: zmagal Milan Klementič (Radgona). Tek na 80 m — ženske: Hilda Najdauar (Radgona). Tek na 1500 m — moški: Tone Znidarčič (Ljutomer).

Skok v daljavo — moški: I. Bonotaj (Lendava).

Metanje granate: Ivan Muc (Sobota). Streljanje na 150 m — moški: Rene Zemljčič (Ljutomer).

Kegljanje — 90 lučjav na moštvo: Ljutomer 157, Lendava 129, Radgona 99 in Sobota 80 podrtih kegljev.

Odbojka — moški: Ljutomer—Radgona 2:1, Ljutomer—Lendava 2:0, Ljutomer—Sobota 2:0, Radgona—Sobota 2:0 in Sobota—Lendava 2:0.

Vrstni red tekmovalcev in doseženi uspehi: Ljutomer 6, Radgona 4 in Sobota 2 tekmovalni točki.

Med ekipami si je priborila prvo mesto ekipa Ljutomera (4 prva in 2 druga mesta), za njo je Radgona (2 prva in 2 druga mesta), tretje in četrto mesto pa si delila Sobota in Lendava (vsaka po 1 prvo mesto in po 2 druga mesta).

KINO

Mestni kino v Murski Soboti

Predvaja od 5. do 7. oktobra francoski film »Tone in Tončka«. Od 9. do 11. oktobra italijanski film »Seviljski brivec«.

Mestni kino v Ljutomeru predvaja od 5. do 7. oktobra italijanski film »Pod rimskim soncem«. Od 12. do 14. okt. avstrijski film »Erolce«.

MALI OGLASI

Podpisana Anton Srol in Marija Srol, člana KDZ Godemarci, preključuje obrekovanja ki sva jih iznesla 12. septembra 1951 v pričo Marije Filipič napram tajniku KLO Mala Nedelja Alojzu Filipiču in se mu zahvaljuje, da je odstopil od kazenskega pregona. Bodislavci, 25. IX. 1951. Anton in Marija Srol.

Razveljavljam osebno in sindikalno legitimacijo ter knjižico koleša na ime Gujman Martin, Bratonce, št. 19.

Razveljavljam dljaško knjižico na ime Cipot Franc, dijak ekonomske srednje šole v Murski Soboti.

RAZGLAS

Obveščamo vse prebivalstvo, da bodo letos kramarski in živinski sejmi v M. Soboti 15. oktobra (na Terezijino) in 6. decembra (na Miklavževu). Trgovci in kmetovalci, pripeljite na sejem svoje blago in živino!

UDELEŽITE SE

velikega slavlja ob priliki praznika KMEČKEGA DELA, ki bo v nedeljo, 7. oktobra 1951 v Ljutomeru

CELODNEVNI PROGRAM:

Dopoldne revija kmečkega dela na okrašenih vozovih. Sodelujejo jezdec in kolesarji.

Popoldne nastop vaških skupin. Videli boste stare plese in kmečke obrede naših Prlekov. — Za razvedrilo bodo skrbeli vaški godci. Sodelujeta najstarejša Prleka.

SREČOLOV Z BOGATIMI DOBITKI:

blago za moško in žensko obleko, dva para čevljev in nad 3000 ostalih dobitkov!

LJUTOMERSKA KAPLJICA

iz kleti, kvasenice, gibanice, potice, pečeni purani, goske in ribe! Poslužite se oštevljenih prireditvenih vstopnic, ki veljajo kot kartice za srečolov; cena 10 din!

V slučaju slabega vremena, bo slavlje prihodnjo nedeljo!

Nepredvidnost je zahtevala življenje dveh otrok

V valovih Mure pri Petišovcih v lendavskem okraju sta se 15. septembra pri plavanju smrtno onesrečila mlada Petišovčana: 13letni Peterček Radovan in 15letna Marica Licardo.

Preiskovalni organi poverjenosti za notranje zadeve v Lendavi so v preiskavi ugotovili naslednji vzrok nesreče:

V Petišovcih so se tega dne pripravljali na vrtno veselico, ki naj bi bila naslednji dan pri gostilni Franca Perdeca. Organizator veselice je zaprosil električarja Taborja Kolarja in pomočnika, da poskrbijo za električno luč. Izpolnjujoč Perdečev željo sta električarja potegnila žico od bližnjega voda in jo pri poslopju gostilne povezala z njevodovom na bližnji — še nedograjen daljnovod. katerega žice visijo tik nad gladino Mure. S prikličitvijo je stekel električni tok v daljnovod in ubil mlada plavalca, ki sta se iz navade oprijela nizko viseče žice. V nevarnosti so bili tudi delavci pri gradnji daljnovoda.

Malomarnost obeh električarjev ne bo ostala nezakazovana. Kolar že čaka pod ključem na odločno besedo ljudskega sodišča.

Pijanec je vsega zmožen

Stari ljudski pregovor pravi: »Pijanec ga tako dolgo »luka«, dokler se v jamo ne zvrne«. Peter Čeh iz Gomilice v lendavskem okraju pa se je zvrnil v zapor, kjer bo verjetno ležal dolgo časa. Preklčani alkohol ga je spravil tako daleč, da je 3. avgusta po daljšem družinskem prepripi s kolom pobil na tla svojega zeta Jožeta Markoja. Pred preiskovalnimi organi se je izgovarjal, da ga je Markoja napadel s sekiro. Njegov zagovor obledi v priznanju: »Naposled sem mu s kolom izbil sekiro iz rok in ga večkrat udaril.« Kam je padlo — tega se Čeh ne spominja več. Žrtvi na tleh je razbil lobanjo. Markoja je podlegel poškodbam v mursko-soboški bolnici.

Čeh je predkaznovan zaradi kaznivega dejanja krvokrunstva.

Z boksarjem mu je razbil glavo

Prve dni aprila je prišlo na neki veseli pri Martinu na Hrvaškem do pretepa pijanih fantov. Vročekrni Josip Kutnjak iz Vrhovljan je potegnil

iz žepa boksar in z njim obdelal Stefana Magdiča iz Hotize. Magdič je zamenjal zdravniško pomoč in pred dnevi podlegel poškodbam. Zdravniki so ugotovili, da je umrl zaradi vnetja možganov, povzročene z vdorom lobanjskih kosti v bližino možganske votline. Storitca Kutnjaka bo sodilo ljudsko sodišče.

Tekmovanje Protiletalske zaštite

Med najdelavnejšimi krajevnimi odbori Protiletalske zaštite je odbor na Tratah, ki je pred kratkim napovedal tekmovalje v čast desetletnice ustanovitve Jugoslovanske armade krajevnim odborom v Velki, Podgorju in Lokavcu. V tekmovalnih točkah je med drugim povdarjeno, kateri odbor bo hitreje in boljše organiziral potrebne enote protiletalske zaštite, kateri odbor se bo organizacijsko bolje utrdil in imel štiri najstredne študij, kateri odbor bo strokovno boljše usposobil člane svojih enot in pričel s tečajem po predvidenem programu in kateri odbor si bo preskrbel več sanitetnih in ostalih potrebščin za protiletalsko zaščito in zaščito prebivalstva.

Organizacija Protiletalske zaštite je zadnje tedne imela v Gornji Radgoni več tečajev prve pomoči in hišne zaštite, na katerih je s sodelovanjem Rdečega križa usposobila okrog 80 ljudi. Ze od avgusta imajo v Gornji Radgoni kemični tečaj, ki ga poseja po 30 slušateljev. Z zanimanjem se seznanjajo s protiletalsko kemično službo, le nekaj tečajnikov ne kaže dovolj zanimanja. Na tečaju predava marljivi sanitarni tehnik tov. Viljem Kovač, s katerim so slušatelji zadovoljni. Istočasno je bil tečaj štaba in pomožnega osebja Protiletalske zaštite, ki je končal s praktičnimi vajami 20. septembra. —jh

Apaška KDZ prevzema krajevna podjetja

Nedavno je zasedal KLO Apače in pretresal potek dosedanjih odkupov žitaric in masti. Da se ne bi ponavljale stare napake, so pri razpravi o obvezni prodaji pri prihodnjem letu bili navzoči predstavniki vseh množičnih organizacij. Šele potem je ljudski odbor sklical volivce v torek, 25. septembra in jim predložil pripravljeni načrt, o katerem so se še pomenili.

Sadijati pozor!

Posadite v sadovnjakih manjkajoče količine dreves že v jeseni. Drevesa lahko dobite v naši drevesnici v sledečih vrstah: visokodebelne jablane, hruške, češnje ter nizkodebelne jablane in hruške raznih sort. Cene dnevne. Plačljivo takoj. Za pomladansko sajenje rezerviramo samo proti takojšnjemu plačilu. Za kvaliteto odgovarjamo. Javljajte svoje potrebe do 1. novembra t. l. na naš naslov: DRŽAVNO POSESTVO RAKICAN, telefon Murska Sobota 30, tekoči račun pri Narodni banki Murska Sobota 641-101-271.

Uspehi so odvisni

Pred dobrim letom je bilo v KDZ »Matija Gubec« v Stogovcih iznešeno mnogo javne kritike. Slabe razmere so vladale predvsem zaradi nediscipline zadružnikov, ki je imela svoj izvor v slabejšem vodstvu.

Na letošnji letni skupščini pa so stogovski zadružniki spoznali, da s takim vodstvom ne morejo več naprej, saj je vrednost njihovega delovnega dne bila najnižja v okraju in je znašala 42 din. Zato so si izvolili novo vodstvo s predsednikom Maršičem, ki je pošteno prišel za delo, kakor ves ostali upravni odbor.

Uspehi so se kmalu pokazali. Vsa poljska dela opravljajo pravočasno, da so iz zadruge odslužili nekaj razbijačev in saboterjev. Kljub manjšemu številu delovne sile in razsežnosti zadružnega posestva, saj meri 508 ha zemlje, opravljajo dela pravočasno. Že v septembru so stogovski zadružniki posejali 40 njiv z žitaricami in bodo svoj plan, 100 ha jesenske setve, izpolnili, če ne bo vreme preveč nagajalo, do 15. oktobra.

Zadruha je letos že oddala 21.000 litrov mleka ter prekoračila svojo obveznost oddaje masti, saj je oddala 28 pitanih prašičev. V zadnjem času so se v zadruhi v večji meri lotili prasičje rejce, saj so v 14 dneh avinje-plemenjače skotile 55 mladičev, šest plemenjač pa bo skotilo v prihodnjih tednih. Krave so letos povrgle 30 telet. Tre nutno goje v zadruhi 157 glav goveje živine in 167 prašičev.

Ta stalež živine je z ozirom na površino zadružne zemlje še sicer pre-

od zadružnikov

nizek vendar so uspehi gospodarstva precej v okraju najslabše zadruge pokazali v tekocem letu, da so se tukaj razmere korenito izpremenile in da so v Stogovcih tudi enkrat prešli na pot naprednega gospodarjenja. Dosledni uspehi so jih izučili in so videli, da je treba prijeti drugače.

Letos so izplačali članom zadruge že tretjo akontacijo, dočim lani do tega časa niti ene. Bilanca prikaže letno 80.000 din dobička, dočim je bilo lani 100.000 din izgube. Sena so letos pridelali 350.000 kg. Oddajo krompirja, ki je letos dal zadovoljiv pridelek, saj je zrastle povprečno 18 do 20 ton na hektar, je zadruha že izpolnila, saj je prodala trgovini zadružnega sklada 12 vagonov. Zadruha je za prodane prideleke v letošnjem letu prejela okrog 700.000 bonov. V zadnjem času so prodali 3800 kg jabolčev ter bodo zraven tega še pridelali 8000 l jabolčnika. Zadruha poseduje 4 ha vinograde, iz katerega so doslej prodali 4000 kg grozdja, za katero so izkupili 120.000 din.

V stogovski zadruhi grade že od leta 1948 velik moderen hlev za 100 govedi. Investicije v znesku okrog 4 milijone dinarjev jim je država dala in danes si stogovska zadruha ustvarja pogoje za razširitev živinoreje, od katere je odvisna rdnost njiv, kajti njive je treba tudi gnojiti.

Bilanca letošnjega dela stogovske zadruge prikazuje gospodarski razvoj tega velikega socialističnega gospodarstva. —jh

Oj, te koprive!

Kdo se še ni jezil nad njimi, posebno se, če si je nehote opekel z njimi roke ali noge? Otroci smo imeli strah pred njimi, ko smo se z bosimi nogami lovili okoli hiš in plotov. Starejšim pa je kopriiva nadležna in trdoživ plevel, ki zlepa ne pozebe. Saj je že znan pregovor: »Je trdoživ kot kopriiva« ali pa »Kopriiva ne pozebe«.

Korenine ne uničiš zlepa: izpulsi korenino, pa je še vedno nekaj ostane v zemlji, da požene novo rastlino. Ob plotovih, smetiščih, kjer ima mir za svojo rast, si osvaja zemljo pod pedjo in v kmalu okoli sebe zamori vsako rast.

Kopriiva pa ima tudi svojo dobro stran. Že od nekdaj so jo uporabljali za zdravlilo. Vsebuje namreč precej železa in apna, pa tudi drugih rudniških snovi kot n. pr. fosforja, magnezija, kalija, torej snovi, ki jih naše telo potrebuje za rast in razvoj. Znanja je uporaba mladih kopriivovih listov za špinačo. Sveži, sesekani listi so dobri tudi v solati. Tudi čaj iz posušenih listov je dober za marsikaj. Iz korenin in listov kuhajo oboro za umivanje glave, ker krepi lasišče in pospešuje rast las.

Med prejšnjo svetovno vojno so vlakna iz kopriivovih stebel primešali dru-

gim vlaknom za tkanje blaga. Niso jih pa znali prida obdelati. V novejšem času pa uporabnost kopriivovih vlaken zopet preiskujejo, to še posebno, ker se je posrečilo najti način, kako obdelati vlakna, da ne zastajajo dosti za vlakni bombaža.

Pa še to ni vse! Kopriivovi listi so postali v zadnjem času tako iskano blago, da jih zlepa ni dovolj. Povpraševanje po njih je večje kot pri sploh moramo nabrati. V njih so namreč našli posebno snov, ki se da s pridom uporabiti za izdelavo zdravil.

Predor pod gibraltarsko ožino

Ze dal časa se v Spaniji bavijo z mislijo, da bi gradili predor, ki bi vezal Gibraltar s Tangerjem na afriški celini. Gibraltarska ožina je samo 13 km široka, globoka pa 500 m, kar pomeni v primeri z dolžino precejšnjo ožino. Zaradi tega so izdelali načrte, ki predvidevajo, da bi bil predor dolg 37 km. Speljal bi bil v globini 350 metrov, nekako 33 metrov pod morskim dnem. Graditev tega predora niti ne bi bila pretirano draga, saj bi stala približno toliko, kot staneta dve 45.000-tonski križarki.

„Vodne smuči“

Mnogi lovci v Avstraliji že uporabljajo novo pridobitev lovske opreme, takolimenovane »vodne smuči«. Uporabljajo jih lovci, kadar gredo na lov na divje race in druge močvirne ptice. Na njih se namreč lahko povsem neslišno približajo vsakemu skrivališču, pa naj bo sicer še tako nedostopno. »Vodne smuči« so narejene iz gumij. Lovci jih napolni z zrakom kakor kolesar zračnice ali pa jih napihne kar z usti. Potem si jih z jermenčki pritrdi na noge. Po vodi se lahko giblje spretno in tiho kakor smučar na smučeh po snegu, le da ne tako hitro in da tudi »kristianij« ne more delati. Nevarnost, da bi padel, pa je znatno manjša kakor na smučeh po snegu.

Evropska letina razmeroma dobra

Angleški poljedelski minister C. Brannan, ki je po nalogu Uprave za gospodarsko sodelovanje obiskal skoraj vse evropske države, je po svojem povratku izjavil, da bo evropska poljedelska proizvodnja letos krila približno 60% vseh evropskih potreb po živilih. Zahodna Evropa lahko sama pridelala 80–85% potreb, medtem ko ostanejo Združene države Amerike še vedno običajen dobavitelj ostalih 15%.

O Jugoslaviji je Brannan izjavil, da je bil letošnji pridelek pšenice zelo dober in da tudi koruza dobro kaže ter da si je Jugoslavija znatno opomogla

Z velikega zagrebskega sejma

Na letošnji zagrebski velesejem niso šli samo trgovci in gospodarstveniki, temveč tudi razvedneži, ki bi si radi ogledali najnovejše izdelke naših in tujih tovarn. Takih razvednežev je bilo na velesejmu tudi mnogo več, kot poslovnih ljudi. Za obojne je bilo v Zagrebu dovolj preskrbljeno — poslovnim ljudem so lahko marsikaj kupili in prodali, gledalci pa so si napasli svojo razvednost. Že v prvem tednu je obiskalo velesejem okoli 100.000 ljudi. Med drugimi so ga obiskali tudi mnogi novinarji iz tujih držav, ki bi radi videli kako se je že razvila naša industrija.

Naša podjetja so imela letos že marsikaj pokazati in ponuditi inozemcem. V velikem paviljonu so se vrstili izdelki kot so orjaške stiskalnice, zračna kladiva, elektromotorji, veliki in mali oljni transformatorji, pnevmatična stikala, izolatorji, komandne plošče za hidrocentrale, velike turbine, razni jekleni valji, domači avtomobili, vrtni stroji, rezkalni stroji, univerzalne stružnice, mlatiline in drugi kmetijski stroji, emajlirana posoda, usnjeni izdelki, kino-projektorji, izdelki domače obrti in še mnogo drugih izdelkov in tudi surovini. Tudi so se seveda začeli tudi takšno zmogljivostjo naše industrije in njenim napredkom. Tudi o kakovosti strojev navadno niso imeli kaj reči.

Iz drugih držav je prišlo 250 razstavilcev, ki so pripeljali najnovejša »svetovna čuda«, najnovejšo pridobitve tehnike, Belgijci, Avstrijci, Svicarji, Francozi, Angleži, Italijani in Američani so razstavili na tisoče aparatov, instrumentov in različnih odličnih pred-

Razgledni osebni vlaki

V ZDA vozijo vlaki, katerih vagoni imajo na strehi s steklom pokrit razgledni krov. V enem takem vagonu je 24 udobnih sedežev. To razgledno kupolo obdaja steklo, tako da lahko potniki uživajo na svoji vožnji vse pokrajinske krasote. S tem so uresničili inženirji »General Motors« staro zamisel napraviti iz vlaka ladjo, na katere krovu potniki lahko uživajo razgled, kar napravi potovanje prijetnejše.

Pot sonca preko Jugoslavije traja le 39 minut

Naša država po svoji širini od vzhoda do zahoda zavzema 10 zemeljskih stopinj (vsega ima Zemlja 360 stopinj) in sicer leži med 13.20 poldnevnikom, kar je naša najzadnja točka na desnem bregu Soče in do povelja Bregalnice v Makedoniji, kjer dosega naše državno ozemlje 23.2 poldnevnik vzhodne širine. To pot prehodi sonce oziroma za toliko se zemlja zavrti v 39. minutah. To pomeni, da je na tem kraju 39 minut prej dan kot pa v Slovenskem Primorju in v dolini Soče. Vendar imamo po vsej državi enako

Gradiščanski Hrvati vztrajajo že četrto stoletje

Val vemo, da živi v Avstriji nad 100.000 Slovencev in to predvsem na strnjemem ozemlju v zibelki slovenske državnosti — na Koroškem, poleg tega pa tudi v obsejnih predelih Stajerske. V Stajerskih predelih žive Slovenci strnjeno predvsem na področju Golice, v okolici Lučan in v radgonskem kotu, ki po narodnostnem sestavu še danes spada k Sloveniji. Prav v tem času so v Avstriji ostre polemike, ker bi radi gotovi še vedno nacistično nastrojeni ljudje ukinili obvezen pouk slovenščine na osnovnih šolah na Koroškem (kaj šele, da bi pouk slovenščine omogočili učencem tudi na stajerskih slo-

venskih področjih). Na srečo je v Avstriji danes vendarle precej ljudi, predvsem iz vrst socialistične stranke, ki bolj trezno gledajo na vprašanje slovenskega šolstva.

Slovenci pa še ne tvorijo vso jugoslovansko manjšino v Avstriji. Poleg Slovencev živi namreč v Avstriji še okoli 60.000 Hrvatov in to 50.000 Hrvatov na Gradiščanskem in okrog 10.000 Hrvatov in Slovencev na Dunaju. Gradiščanski ali Burgenland je ozko ozemlje med Rabo in neiziderskim jezerom, torej sega od strnjene slovenskega ozemlja pri Monostru mimo Kiseka in Soprona vse do slovaškega narodnega ozemlja. V večini pripada danes Avstriji, manjši del pa tudi Madžarski. Naseljeno pa je mešano s hrvaškimi, madžarskimi in nemškimi vasmi.

Gradiščanski Hrvati so prišli na današnje Gradiščansko pred približno 400 leti in sicer so takrat bežali pred Turki. Vendar je v teh krajih takrat bilo tudi še nekaj ostankov slovenskega življa, ki so se pred prodirajočimi Madžari umikali na jugozapad ali pa se potujčili. Skoraj vsi Gradiščanski Hrvati se bavijo s poljedelstvom. Mnogo bogatih kmetov ni med njimi. Mnogi delajo v avstrijskih tovarnah, nekateri pa odhajajo tudi na sezonska pomožna dela. Zanimivo je, da so mnoge vasi jezikovno mešane — nemško-hrvaške, vendar so mešane že dolga desetletja. Hrvate namreč ljubosumno čuvajo svoj jezik in svoje narodno poreklo. Zal jih gmotne prilike silijo v izseljevanje. Tako se je mnogo Gradiščanskih Hrvatov že izselilo v Ameriko.

Solsko vprašanje je pri Gradiščanskih Hrvatih mnogo lažje kot pa pri Koroških Slovenceh. Preteklo solsko leto so izšle moderne hrvaške šolske knjige. Hrvati imajo tudi svoje nacionalne šole, nimajo pa še enotno-veljavnega modernega šolskega programa.

Hrvati v Gradišču imajo v svojem jeziku dva časopisa. »Naš tajejnik« je neodvisen organ. »Cirkveni glasnik Gradišča« pa je glasilo cerkvene oblasti. Ta dva časopisa prinašata tudi slovstveno gradivo. Večkrat izidejo tudi knjige narodno-domoljubne vsebine, vsako leto pa koledar v hrvaškem jeziku, ki ga urejuje gradiščanski župnik in pisatelj Ignacij Hrovat. Ne primanjkuje tudi mladih intelektualcev, ki se z vso vno posvečujejo pisateljevanju. Posebno pomemben pesnik Gradiščanskega je bil župnik Mate Meršić-Miloradić, ki je umrl 1928. leta. Ta je napisal in izdal mnogo narodno-lirskih pesmi; bil je filozof in esejist.

Kulturno življenje Gradiščanskih Hrvatov je precej slično kulturnemu življenju sosednjih nemških vasi. Vsaka vas ima navadno svoje pevsko društvo, športno zvezo, razne trgovske zadruge in štedionice (hranilnice). Pevska in športna društva delujejo za ohranitev narodnosti, saj prirejajo čisto gledališke predstave, koncerte narodnih pevskih zborov itd. Veliko paznje posvečajo tudi ohranitvi narodnih običajev. Med instrumenti je posebno priljubljena tamburica.

Gradiščanski Hrvati imajo tudi več kulturnih ustanov. Omeniti moramo predvsem »Kulturno društvo Gradiščanske«, »Klub hrvaških akademikov« in »Založniško društvo«, ki je bilo ustanovljeno pred kratkim. Prefekt Gradiščanske dr. Lorenz Karal gre Hrvatom precej na roko, tako da imajo vanj Hrvatje tudi mnogo zaupanja.

Ta majhna narodna skupina s svojim lastnim narodnim življenjem dokazuje, kako lahko tudi narodne manjšine žive svobodno v sožitju s svojimi sosedi, dokazuje vsemu svetu, kako lahko narodi žive svobodno v sožitju. Saj je minilo več kot 400 let in Gradiščanski Hrvati še žive kot Hrvati. Nobena propaganda, niti radio, niti časopis ni moglo zatreti tem ljudem narodne zavesti in njihove lastne bitnosti.

urejen čas. Ta čas se ravna po 15 poldnevniku, ki prehaja preko Dravograda, Trbovelj in Trebnjega na Dolenjskem. Torej tedaj ko pri nas ure kažejo 12, je v naši državi točno poldan le v krajih, ki leže ob tej črti (torej v Sloveniji), dočim je v Srbiji in Makedoniji bilo sonce v zenitu (najvišje) že pred pol ure.

Radioaktivni črvi in ličinke

Doslej ni bilo mogoče natančno opazovati podzemeljsko življenje črvov in ličink. Trije kanadski znanstveniki so prišli na misel, da črvom in ličinkam vtaknejo pod kožo tanko radioaktivno kobaltino nit in tako zasledujejo s posebnimi opazovalnimi stroji njihovo kretanje. Prvi poskusi so povsem uspeli.

Knjige, ki jih je mogoče brati v temi. Francoski založnik P. Solard je prišel na misel, da bi pričel tiskati take knjige, ki bi se dale brati tudi v temi. Mož si je dobil črn papir in barvo, ki se v temi sveti. Tisk je možen uspel in v Parizu je nastala spet nova senzacija. Sedaj bodo dame lahko brale knjige v svojih sobah tudi brez luči, njihovi »gentleman« pa seveda ne bodo vedeli, če dame ne spe.

OB IZVIRIH PREK-MURSKEGA TISKA

(Za jubilej slovenske knjige napisal M. Kokolj)

Slovenci prek Mure govore svoje narečje. Zgodovinski razvoj pod madžarsko nadoblastjo jim je narekoval, da so nekoč tudi knjige pisali v svojem narečju. Tako je nastalo prekmursko pokrajinsko slovstvo, ki sega nekako od 1715 l., to je od zatore madžarske reformacije do politične združitve Prekmurcev z ostalimi Slovenci. Po vsebini obsega večinoma protestantske in katoliške nabožne ter šolske knjige, nekaj poučnih in priložnostnih spisov ter precej časopisov.

Slovesni pregled tega slovstva je že precej znan. Namen našega sestavka je pokazati kraje in nekatere okoliščine, v katerih so tiskali, izdajali in zalagali proizvode, ki jih je spetela slovstvena tvornost Prekmurcev v domačem narečju. To bomo storili le v glavnih obrisih, ker do sedaj še nimamo popolnega seznama vseh prekmurskih natiskov, slednji še čaka vestnega sestavljalca.

Kakor na ostalem Slovenskem, tako je bil reformacijski pokret tudi v Prekmurcu tista sila, ki je zbudila potrebo po knjigah v lastnem jeziku. Toda zaradi politične oddvojenosti od ostalih Slovencev je novoverski nauk pri-

šel med Prekmurce po drugi poti, a potreba po lastni knjigi v drugih socialnih in kulturnih okoliščinah in sicer šele v času, ko so ostali slovenski predeli že spet imeli katoliško obličje, ko prekmurski protestanti od tam niso mogli več pričakovati opore.

Medtem ko se je reformacija širila na osrednje Slovensko neposredno iz nemških pokrajin, je v Prekmurje v glavnem prihajala iz madžarskega Prekdonavja, kjer je bil njen glavni zaščitnik Tomaž Nadasy, ogrski palatin in župan Železne županije. Na njegovem posestvu v Ujsgizetu pri Sarvaru je postal izhodišče novoverskega gibanja. Od tam je prišel Melanctonov dijak Janez Drognit širiti novo vero v slovenske kraje ob Muri. V Ujsgizetu so 1537 ustanovili protestantsko tiskarno, propovedniki, ki so prihajali od tam, niso prinašali s seboj slovenskih knjig, junija 1573 je že vznikla tiskarna na sami slovensko-madžarski meji — v Dolni Lendavi. Tja je prišel tiskar — potnik Rudolf Koffhalter z Erdeljskega ter natiskal dela Jurija Kulcsarja, grajskega predikanta pri lendavskem Banffyju. Vse tri Kulcsarjeve knjige so bile madžarske. V drugi

polovici 1574 je Hoffhalter odšel iz Lendave. Prenesel je tiskarno v Nedelišče pri Čakovcu na posestvo plemenitaša Jurija Zrinjskega ter tam izvršil naročila kajkavskih protestantskih pisateljev Tiskar, ki se je ustavil na samem robu slovenskega Prekmurja, se je odselil, ne da bi pustil sled v slovenskem tisku. Za začetno slovensko knjigarsko proizvodnjo toliko pomenljivi tiskar Mandelc, ki je po izgonu iz Ljubljane delal v l. 1582–85 v bližini Prekmurcev pri plemenitašu Boltžarju Batthyanyju v Nemetujvaru, nato pa v Varaždinu in dr., ni natiskal več nobenega slovenskega dela.

Okrog 1599 je bil slovenski trikot med Monostrum, Petanjci in Lendavo že popolnoma v sklopu protestantske cerkvene organizacije pa tudi že omejene ugodne okoliščine, sprito katerih je bilo Prekmurje v neposredni bližini obdano od tiskarn (Ujsgizet, Nemetujvar, Lendava, Nedelišče, Varaždin) niso imele za razvoj prekmurskega protestantskega tiska še nobenega pomena. Med evangelijskimi propovedniki v tem času se ni bilo koga, ki bi se lotil književnega dela za svojo versko okroglo, Jurij Szalaszezi, prvi imenoma znani soboški pastor, je 1593 prevedel molitvenik Janez Habermanna Avenarius in ga posvetil grofici Marjeti Salm, hčerki soboske graščakinje Marjete Szechy poročene Salm, a prevod je bil madžarski ter potemtakem ni bil namenjen slovenskim vernikom.

Verjetno je, da so se prekmurski pastirji, med katerimi so bili razen Slovencev tudi Madžari in Hrvatje, ta čas zadovoljevali z latinskimi, nemškimi,

madžarskimi ali hrvaškimi knjigami ter sproti slovenski obredni jezik. Iz zapisnika protestantske vizitacije v Prekmurju 1627 pa vemo, da je bil v posesti gornjepetrovske cerkve poleg Hironimove biblije ter Spangenbergove postile še slovenski prevod Luthrove postile, kar spruče, da so bili med pastirji taki, ki so se posluževali tudi Trubarjevega dela. S tem v zvezi se vsaj deloma ujemata opazka pisatelja »Starin železnih in zalajskih Slovencev«, da je med ogrskimi Slovenci »vsak farar predlagal za kranjske knjige... predgata lutheranskoga«, pri čemur gre za Krejč-Juričev prevod Spangenbergove postile.

Minula je doba poleta in vrhunec reformacijskega gibanja na Madžarskem (1711), ko se v naših predelih še ni nič svojstvenega počelo. In tako se je zgodilo, da je prekmurski okoliščini zaostal na književnem področju pol drugo stoletje za slovensko sredino.

Sele v času zatore verske svobode na Ogrskem tja do tolerančnega patenta, ko so bili protestantski pridigarji in šolniki pregnani iz Prekmurja v posebna artikularna mesta (Nemesco, Surd), jih je emigrantska usoda silila k obnovi stikov z domovino. Zato so se začeli odsele obračati s tiskano besedo k svojem »lubljeni slovenskomi narodu, šteri evangeličansko voro vadi-
lue«.

Oddaljeni od svoje rojstne domačije so se utemeljitelji prekmurskega pokrajinskega slovstva, kakor tudi ostali tedanji prekmurski izobraženci, vzgajali in službovali v tujini med Madžari pa tudi Nemci ter z njimi navezali stike, na pr. dr. Avgust Lutarič je stu-

diral gimnazijo v Sopronu, teologijo v Wittenbergu, medicino v Frankfurtu, Stevan Kuzmič je študiral v Györu in Bratislavi, učiteljaval v Nemescsou, pastiroval v Surdu, Mihal Sever pa učiteljaval tudi v Nemescsou.

Razumljivo je, da je tudi njihova dela razmnoževala tujina in sicer najprej Nemčija, domovina reformacije in tiskarske umetnosti. Tako so v Halle na Saksoskem natiskali v letih 1715–1771 prvih pet prekmurskih knjig in to: Temlinov Györszki katekizmus, od neznanega pisatelja slovenski abecedarij, Severjev Red zveličanstva ter St. Kuzmičev Vöre krstjanske kratki nauk in njegov Nouvi zakon.

Književna prizadevanja protestantskih pisateljev niso ostala osamjena. Nastala je potreba slovenske knjige v domačem narečju tudi za namene obnavljanja se cerkve med Prekmurci. Ni se poteklo deset let po protestantskem prevodu Novega zakona, ko je (1779) benedički župnik Mikloš Kuzmič sporočil Janosu Szilyju, nadpastirju novoustanovljene somboteljske škofije, da je pripravil prevod evangelijev za tisk. S škofovo podporo so izšli 1780 Sveti evangeliomi... na stari slovenski jezik obrnjeni kot prva prekmurska katoliška knjiga. Izredno delavni župnik je še isto leto priredil Kratko šumno veličko Katekizma in Slovenski silabikar, z šteroga se deca šteti more navčiti, ki je izšel pri tiskarju Sless Jozefu Janosu v Sopronu. Naslednje leto je prevedel molitvenik Betežnim i mirajoučim, natiskal ga je isti tiskar na stroške somboteljskega kanonika Stevana Borola.

Konec prihodnjit